

Kirstin Eliassen
Lívfrøðingur
og Ph.D. lesandi

Lambið í

Ein av mínum nærmastu tók seg fyri bróstið tá ið eg kunngjordi at ætlanin var at nýta hetta høvi til at lýsa Darwin – júst hendan reaktiónin er motivatióin handan hesi grein. Hvør var hesin maðurin ið, aftaná háltannað hundrað ár, enn í dag kann fáa so sterkar kenslur fram í fólk?

Darwin sum sjeý ára gamal við einum petti av náttúru í fanginum

Uppvøkstur og útbúgving

Charles Robert Darwin var borin í heim í Shrewsbury í Onglandi tann 12. februar 1809. Hann var fimt av seks systkjum, og foreldrini vóru Robert og Susannah Darwin.

Pápin var múgvandi lækni, men longu sum átta ára gamal hevði Darwin ta vanlagu at missa mammu sína.

Fyrsta summarið aftaná fólkskúlan arbeiddi Darwin sum hjálpari hjá pápanum, og síðani fór hann at lesa

medisin á Universitetinum í Edinborough. Har legði hann lítið í lesnaðin, og helt skurðarbeiði verða streingjandi, so hann forsømdi skúlan. Hesum fekk pápin frænir av, og sendi hann á Christ College í Cambridge at lesa til prest. Í januar 1831 gjørdi Darwin skúlan lidnan

við tíggjunda besta próvnum av 178.

Kærleikin til náttúruna

Frá barnsbeini var Darwin áhugaður í náttúruni. Longu áðrenn hann byrjaði í fólkskúlanum hevði hann sum ítriv at greina plantur - umframt at savna saman alt frá gággum til fuglaegg.

Hóast Darwin ongantíð fekk nakað prógv í náttúruvísind, so fekk hann nógv vinfólk við sama áhuga á skúlanum har hann gekk. Ein av vinmonnunum var botanikk professarin John Stevens Henslow, og tað var hesin maðurin ið seinni fekk Darwin umborð á H.M.S. Beagle á eina fimm ára langa heimsúmfatandi rannsóknarferð.

Ferðin við Beagle

Robert FitzRoy, skipari umborð á H.M.S. Beagle, spurdi Henslow um hann kendi nakran ið var skikkaður at koma við sum náttúrufrøðingur. Henslow bað hann biðja Darwin. Darwin var sjálvandi beinanvegin til dystin fús, men av tí at hann ikki varð biðin við sum partur av manningini, mátti hann gjalda útreiðslurnar av ferðini sjálvur. Tískil mátti Darwin fyrst hava loyvi frá

pápanum. Pápin var seigur, men maður mostrina fekk sannført pápan um, at hetta var ein møguleiki ið Darwin ikki kundi lata fara framvið, og tá glapp.

Fýra dagar fyri árslok í 1831 var Charles R. Darwin sostatt umborð á skonnartini H.M.S. Beagle tá hon legði frá landi í Plymouth.

Høvuðsendamálið við ferðini var at kortleggja suðuramerikonsku strandarlinjuna, men hevði hon neyvan verið vorðin so kend, og fingið so stóran týðning, um Darwin ikki var við umborð.

Náttúrliga úrveljingin setir fræ

Á ferðini skrivaði Darwin niður alt tað hann sá, og tá tað bar til, tók hann eisini eitt eintak at hava við heimaftur til Onglands.

Oyggjasamfelagið Galapagos liggur vestur úr Kili. Á hesum oyggjum leitaði Darwin eftir verum við gomlum uppruna.

Millum nógv annað fann hann, at útsjóndin á finkum, ið er eitt smáfuglaslag í ætt við finkurnar í Kili, var ymisk oyggjarnar millum.

Skjótt dugdi Darwin eisini, bert við at hyggja at skjaldskapinum, at siga hvørja oyggj ein skjaldbøka kom frá.

Millum annað hesi bæði

djórasløgini góvu Darwin varhugan av, at artir støðugt verða skapaðar. Orsøkina gav Darwin umstøðunum ið artirnar liva undir. Til dømis við áður nevndu finkunum, har skapið á nevinum var tað best egnaða til føðina ið var til taks á galdandi oyggj. Hetta fyrbrigdið doypti hann náttúrlig úrveljing.

Darwin kemur heim

Heimafturkomin giftist Darwin við syskinda-barninum Emmu Wedgewood.

Saman fingi tey tíggju børn. Tvey av teimum doyðu sum nýfðingar, meðan ein dóttir, Annie, doyði sum tíggju ára gomul. Annie var sera gløgg genta, og vóru hon og pápin tætt knýtt. At missa Annie, var størsta menniskjaliga avbjóðingin ið Darwin fekk, og um nakað pilkaði við trúgv hansara, so var tað meningsloysið í hesum missinum.

Hóast Darwin hevði úr at gera á heimafrontinum, koyrdu tankarnir stútt. Varhugin ið Darwin hevði fingið á rannsóknarferðini fór ikki frá honum, og næstu tjúgu árin fóru við kanningararbeiði ið skuldi nýtast til hansara lívsverk – til bókina The Origin of Species.

